

KRIISIREGULEERIMISEST ÜLDISELT

(Kokkuvõte Jaan Trossi tekstist “Kriisireguleerimise alused”)

Tänapäeva ühiskond

Tehnika ja majanduse areng ning inimese mõtlematu tegevus on kaasa toonud ebasoovitavate sündmuste arvu pideva suurenemise. Lisaks ebasoovitavate sündmuste arvu suurenemisele muutuvad moodsa ühiskonna riskid ja haavatavus tänapäeval järjest enam rahvusvaheliseks. Siin on viimaste aastate kriisireguleerimise märksõnadeks terrorism, mis pärast 11. septembrit 2001.a painab suurt osa maailmast, nakkushaiguste levik, katastroofilised loodusõnnetused ja elutähtsate süsteemide¹ suurenev haavatavus ning sellega seotud hädaolukorrad.

Paljud maailmaosad seisavad silmitsi joogivee puudusega, suurlinnade teke suurendab nende haavatavust õnnetuste osas ning elanikkonna liikumine toob ka suurel hulgal rahvast traditsiooniliselt kõrge riskiga piirkonda (Dynes 1998). Harvad ei ole need juhud, kui me puutume kokku uute nakkushaiguste vormidega (AIDS, SARS), mille levikukiirus ja ravimatus meid üha enam kohutavad.

Kriisi mõiste

Kõige lihtsama käsitlusena on kriisist võimalik rääkida siis, kui millegi stabiilsus on ohus või kõikuma löönud (Goemans). Tavalisele inimesele tähendab kriis, et meie kogemused, oskused ning meie omandatud oskused reageerida ei ole enam küllaldased olukorraga toimetulekuks ning reeglina oleme me kaotanud kontrolli olukorra üle.

---

¹ Sisuliselt sama, mida hädaolukorra seaduses (edaspidi HOS) mõistetakse elutähtsa teenuse all (hädaolukorras valmisoleku seaduses oli kasutusel mõiste elutähtis valdkond). Ingise keeles *critical infrastructure* – hõlmab kõiki süsteeme ja varasid, mille töövõimetus või hävimine võib nõrgestavalt mõjuda rahvuslikule julgeolekule, majandusele või ühiskonna sotsiaalsele heaolule (Wenger, Metzger, Dunn).

1995. a kinnitatud kriisireguleerimise põhialustes nimetatakse kriisiks hädaolukorda, mille lahendamine nõuab kõigi riigis toimivate struktuuride ühist kooskõlastatud tegevust riigi poolt määratud juhtorgani koordineerimisel (Kriisireguleerimise põhialused 1995: 2). Paljude riikide õigusaktides kasutatakse üleüldise erakorralise ja soovimatu sündmuse mõistena sõna hädaolukord ning nii on sätestatud ka hädaolukorra seaduses.

Kriisireguleerimine

Kriisireguleerijaid huvitavad eelkõige need kriisid, mis mõjutavad kogu ühiskonda ning nõuavad riigi tasandil reageerimist ning reeglina on sellised kriisid mitmetahulised, tuues välja väga keerulised suhted süsteemi ja keskkonna vahel (Roux-Dufort, Metais).

Paljud kriisireguleerimise ja kitsamalt kriisijuhtimise probleemidega tegelevad uurijad mainivad, et kriisiolukorra kulg ja hilisemad tagajärjed on väga tugevas sõltuvuses erinevate institutsioonide võimest ja valmidusest kriisiolukorras tegutseda (Penrose 2000, 156; Coombs 2000, 38).

Vastavalt hädaolukorra seadusele on kriisireguleerimine meetmete süsteem, mis hõlmab hädaolukorra ennetamist, hädaolukorraks valmistumist, hädaolukorra lahendamist ning hädaolukorrast põhjustatud tagajärgede leevendamist.

Ühiskonna turvalisuse all laiemas mõttes mõistetakse siin definitsioonis:

- riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste järjepidevat tööd ja kaitstust;
- elanikkonna füüsilise ja vaimse heaolu tagamist;
- eluliselt vajalike kaupade ja teenuste kättesaadavust;
- majanduse/kaubanduse säilitamist;
- sotsiaalsüsteemi funktsioneerimist jne.

Kriisireguleerimise ülesanded on järgnevad:

- teha võimaliku hädaolukorra väljaselgitamiseks riskianalüüs;

- välja selgitada hädaolukorra vältimise ja hädaolukorra tagajärgede leevendamise võimalused;
- koostada kriisireguleerimisplaanid;
- valmistada ette hädaolukorra lahendamise struktuurid;
- tagada hädaolukorra lahendamiseks vajalikud ressursid;
- lahendada hädaolukord;
- korraldada elanike teavitamine;
- korraldada kriisireguleerimisalane koolitus;
- teha hädaolukorras tegutsemise selgitustööd elanike seas;
- taastada elutähtsate valdkondade toimimine.